

Nieuwsbrief Afrikagetuigenissen vzw
Driemaandelijks / mei 2012
P708863 / 3080 Tervuren
G. Bosteels, J. van Ruusbroecstraat 15
3080 Tervuren

België-Belgique
P.B. – P.P.
3080 Tervuren
BC 30592

AFRIKAGETUIGENISSEN

Nieuwsbrief nr. 27

Mei 2012

Het paradijselijke Kivumeer (foto Carlo Lamote)

Opgelet ! Ledenbijdragen

Onze hartelijke dank aan de talrijke vrienden die ons zonder talmen hun bijdrage voor het lopende werkjaar lieten toekomen. De lijst van deze leden verschijnt op blz. 18-19.

Het verheugt ons dat onze leden andermaal met zoveel overtuiging blijken hebben gegeven van hun gehechtheid aan de doelstellingen van Afrikagetuigenissen.

Dit vertrouwen is voor uw bestuur een aansporing om ook dit jaar een tastbare bijdrage te leveren om het beeld van onze aanwezigheid in Midden-Afrika naar best vermogen te valoriseren.

Moge dit goede voorbeeld ook een aansporing zijn voor degenen die hun overschrijvings-formulier nog niet hebben ingevuld.

Voor zover als nog nodig : het bedrag blijft sinds 2004 ongewijzigd op 25 eur. vastgesteld maar elke bijgaande steun voor het goede doel wordt met dank tegemoet gezien.

Het rekeningnummer : 001-4254043-87 (of : BE67 0014 2540 4387)

In dit nummer :

Duurzaamheid	blz. 3
Onze jaarlijkse algemene vergadering	blz. 4
De vernieuwde raad van bestuur	blz. 4
Een opwelling van Emile Vandervelde	blz. 6
Mgr. Bigirumwami, eerste Afrikaanse bisschop in "Belgisch" Afrika	blz. 7
Wel en wee van de Afrikaanse fauna	blz. 10
Op de boekentafel <i>Moyo Kommissie ! Lode Achten, koloniaal ambtenaar door Jos Smets</i>	blz. 13
Honderd jaar K.B.U.O.L./U.R.O.M.E	blz. 14
Kuifje in Congo <i>Mogen wij deze bladzijde nu omdraaien ?</i>	blz. 15
De rare wegen van moeder Justitia <i>Is Kafka nog altijd actueel ?</i>	blz. 16
In memoriam	blz. 17
Lidmaatschapsbijdragen 2012	blz. 18

CORRIGENDUM

In een deel van de oplage van Nieuwsbrief 26 is een aandachtsfout geslopen. Op blz. 8 ging het over de veldtocht in Abyssinië die uit 1942 dateert. Waar er sprake was van : 170 jaar geleden leze men natuurlijk : 70 jaar geleden.

Duurzaamheid

“Non omnis moriar” : Ik zal niet helemaal sterven... Dat waren de memorabele woorden (een citaat van de Latijnse dichter Horatius) die een van onze vriendelijke leden uitsprak ter gelegenheid van onze jaarlijkse statutaire vergadering (waarop wij op blz. 4-5 van dit nummer nog terugkomen).

Uit de mond van onze vriend, was dit wel een wel erg vleiend compliment aan het adres van Afrikagetuigenissen. Daarmee wou hij immers zijn waardering laten blijken voor de blijvende waarde van het verzamelwerk met betrekking tot ons Afrikaans verleden dat wij tijdens de voorbije jaren verricht hebben.

Toen Horatius tweeduizend jaar geleden die woorden neerschreef zal hij wel niet vermoed hebben dat zijn dichtwerk ook vandaag nog als een van de hoogtepunten uit onze westerse culturele rijkdom te pronk zou staan. Natuurlijk is er geen haar op ons hoofd dat er aan denkt dat ook ons werk de eeuwen zal trotseren. Maar, in alle nederigheid gezegd, toch wekt de respons die ons vanuit diverse wetenschappelijke milieus bereikt de hoop dat dit geen ijdele bezigheidstherapie geweest is maar een inbreng van blijvende waarde ten bate van de bekendheid en de studie van deze specifieke episode uit onze nationale geschiedenis.

Zoals reeds eerder gezegd en geschreven : ons werk is nog niet af. Waar het nu op aan komt is nog meer bekendheid en uitstraling te geven aan onze ingezamelde getuigenissen. Niet alleen willen wij dat beter begrip wordt opgebracht voor de verdiensten van zo talrijke landgenoten die het beste van zichzelf gegeven hebben om dat prachtige land tot een hogere graad van ontwikkeling op te tillen, maar ook moeten wij ons blijven inspannen om een beter bewustzijn te bevorderen voor de impact van de essentiële waarden die wij ondanks onze zo fundamenteel verschillende cultuurpatronen op dat continent ingang hebben doen vinden.

Nee, ook in Afrika zullen wij en mogen wij niet helemaal sterven. Wij zijn natuurlijk teleurgesteld bij het zien dat zoveel prachtige realisaties in Midden-Afrika tijdens de voorbije vijftig jaar teniet zijn gegaan, wij zijn geërgerd te moeten toezien hoe de onuitputtelijke rijkdommen van dat land onproductief blijven of ondoordacht verkwanseld worden zonder dat de levensomstandigheden van de bevolking ook maar een greintje verbeteren. Niettemin blijkt zonneklaar de blijvende waarde van de culturele erfenis die wij in Congo hebben achtergelaten.

Beter bewust dan voorheen van de eigenheden van de Afrikaanse cultuur, blijft het onze taak bij te dragen tot het handhaven van de universele waarden die wij gepoogd hebben in Afrika ingang te doen vinden.

Het hoeft ons trouwens niet te verwonderen dat vanuit Afrika zoveel stemmen blijven opgaan die nadrukkelijk vragen dat de banden die tijdens de vorige eeuw Belgen en Congolezen nader tot elkaar hebben gebracht gehandhaafd blijven. Het is onze bescheiden hoop dat ook onze werk-zaamheden daartoe een zekere bijdrage kunnen leveren.

Guido Bosteels, voorzitter

Onze achtste jaarlijkse algemene vergadering

Hoewel de opkomst van de leden dit jaar wel karig was, is onze achtste algemene vergadering in een positieve en opbouwende sfeer verlopen. Mogen we misschien veronderstellen dat het vertrouwen in het dagelijks bestuur van de vereniging zo onwrikbaar is dat maar weinigen de behoefte voelden zich persoonlijk van de gang van zaken te komen vergewissen en misschien over een of andere kwestie de stem te laten horen ?

Hoe dan ook, willen wij hieronder de voornaamste punten uit ons jaarverslag naar voren brengen, met dien verstande dat we de integrale tekst van dit verslag graag toesturen aan al wie erom vraagt. Dat geldt evenzeer voor het financieel verslag.

Ziehier dus uit ons jaarverslag :

Zoals wij vorig jaar al in het vooruitzicht hadden gesteld, zijn wij tijdens het jaar 2011 kunnen overgaan tot het overhandigen, in de eerste plaats aan het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika en vervolgens ook aan het Documentatiecentrum Kadoc van de KULeuven van een kopie van onze volledige bestanden, d.w.z.

- 266 gerealiseerde audiovisuele interviews,
- de volledig uitgeschreven en geanalyseerde teksten van deze interviews,
- deze interviews, opgedeeld volgens 178 door onze respondenten aangesneden thema's, wat een totaal van 12.377 geïndividualiseerde sequenties opleverde,
- de persoonlijke dossiers van de respondenten,
- een verzameling van statistische gegevens : lijsten van de opnames, de resp. identiteit, opleiding, standplaatsen, functies, enz. van de respondenten,
- last but not least, een zorgvuldig gecatalogeerde verzameling van zowat 400 schriftelijke interviews, persoonlijke memoires en gedenkschriften, studiewerken, administratieve souvenirs, films en fotocollecties.

De lof en de erkentelijkheid die ons bij deze gelegenheid vanwege deze beide wetenschappelijke instellingen ten deel viel, liet ons eerlijk gezegd niet onberoerd. Zo bestempelde professor dr. Patricia Van Schuylenbergh, diensthoofd in het Museum, het corpus van orale geschiedenis bijeengebracht door Afrikagetuigenissen en de zusterorganisatie "Mémoires du Congo" (samen goed voor 600 getuigenissen) als een "geschenk uit de hemel" voor het wetenschappelijk onderzoek. Zodoende wordt de weg geëffend, schreef zij, naar een leerrijke interdisciplinaire aanpak, waarbij zowel geschiedenis als sociologie, antropologie en psychologie betrokken zijn.

Het is in die zin dat wij voorts onze medewerking verleend hebben aan diverse reeds eerder gedetailleerde wetenschappelijke activiteiten die in het universitair milieu lopende zijn.

Een ander belangrijk onderdeel van onze activiteiten tijdens het vorige jaar was de publicatie van het lijvige naslagwerk (bijna 500 pagina's) "Getuigen vertellen", waarin ongeveer 3.000 sequenties, dus ongeveer 25 procent van het totale opgebouwde bestand, zijn opgenomen.

In totaal werden een 400-tal exemplaren van dit werk verspreid,

- in de eerste plaats onder de respondenten die ons een interview hebben toegestaan en uiteraard ook onder de leden van onze vereniging,
- voorts onder 82 stichters, personaliteiten, wetenschappers, hogescholen, bibliotheken en verdienstelijke medewerkers,
- 68 exemplaren werden aangekocht door belangstellenden.

Deze gelegenheid mogen wij niet laten voorbijgaan zonder nog eens te onderstrepen hoe erkentelijk wij zijn aan de nakomelingen van onze overleden medestichter, Victor De Bode, voormalig adjunct-gewest-beheerder. Hun mecenaat heeft het mogelijk gemaakt een exemplaar van dit lijvige werk beschikbaar te stellen voor elk van onze respondenten, dit als dank voor de medewerking die zij aan ons project hebben willen verlenen.

Al deze realisaties zijn natuurlijk het resultaat van equipewerk, zodat het noemen van namen niet zo klaarblijkelijk is. Toch willen wij een uitzondering maken voor onze archivaris, Lucien Hoérée, die de onvermoeibare animator en coördinator is geweest van dit titanenwerk. Wegens zijn hoge leeftijd is hij weliswaar ontslagnemend maar dat zal hem niet beletten bereidwillige medewerking te blijven verlenen. De dankbaarheid van heel onze vereniging ligt dan ook voor de hand.

Gezien de geografische spreiding van onze leden en de verminderde mobiliteit van sommigen, vormt onze driemaandelijke Nieuwsbrief een niet te verwaarlozen schakel met onze getrouwen. Het verheugt ons dus dat deze publicatie op prijs wordt gesteld, als wij mogen voortgaan op de vele positieve reacties die ons bij herhaling bereiken.

Ook al heeft een verslag als dit per definitie betrekking op wat voorbij is, toch willen wij ook iets zeggen over de taken die wij nog voor ogen hebben. Het is wel duidelijk dat wij onze opdracht niet als voltooid mogen beschouwen, zeker niet als wij daarbij letten op de respons die wij vanwege onze trouwe leden waarnemen, en die wij als een aansporing moeten zien om niet bij de pakken te blijven zitten. In de eerste plaats blijven wij een open oog en oor hebben voor belangrijke getuigen die wij nog kunnen opsporen en vooral is de zoektocht naar belangrijke items die aan ons koloniaal verleden herinneren beslist niet ten einde. Ook onze inspanningen om onze thesaurus in de wetenschappelijke milieus nog beter bekend te maken gaan onverminderd door.

Ook met de verdere exploitatie en verspreiding van het ingezamelde materiaal, hetzij in de vorm van films dan wel van schriftelijke publicaties, zijn wij nog niet klaar. Meer bepaald is er het plan om een bloemlezing te publiceren waarin de beschikbare getuigenissen van uit een andere invalshoek worden benaderd. Wij hopen dit boek, waarvan de voorlopige titel zou luiden "Waar mijn hart is gebleven", binnen afzienbare tijd ter beschikking van onze getrouwen te kunnen stellen en, wie weet, het ook op de boekenmarkt een plaats te doen vinden.

Wij onderzoeken ook de mogelijkheid om de jeugd van vandaag beter te informeren over ons Afrikaans verleden want dat daaraan behoefte is, zal wel voor iedereen duidelijk zijn.

Samenstelling van de raad van bestuur

In de eerste plaats moeten wij met grote spijt melden dat de "aartsvader" van Afrikgetuigenissen, de enthousiaste en onvermoeibare pionier, Cyriel Van Meel, tevens ondervoorzitter van de vereniging, aan het einde gekomen is van zijn tweede vierjaarlijks bestuursmandaat en dat hij zich, gezien zijn leeftijd, niet meer herkiesbaar wenste te stellen. Het is dan ook niet zonder enige emotie dat wij van deze beslissing kennis hebben genomen. Hij was het die de wagen aan het rollen heeft gebracht en al die jaren blij heeft gegeven voor zijn uitzonderlijke gehechtheid aan onze zaak.

Tevens moest de algemene vergadering akte nemen van het ontslag, hetzij om persoonlijke redenen, hetzij om redenen van leeftijd, van Hilde Decoo, echtgenote Van Meel, van Lucien Hoérée en van Bob Vanhee.

Zoals al onze leden weten hebben deze vier medestanders, elk in zijn domein, uitzonderlijk verdienstelijk werk geleverd en heeft elk van hen een onmisbare rol gespeeld bij het tot stand komen van ons project. De algemene vergadering heeft hen dan ook nadrukkelijk haar erkentelijkheid betuigd voor hun niet aflatende inzet voor onze onderneming. Daarenboven zijn wij nog dank verschuldigd voor de gebleken bereidheid om verder medewerking en bijstand te verlenen bij onze volgende werkzaamheden.

De bestuurders Emiel Clement, Paul Frix en Guido Bosteels, die ook na vier jaar mandaat uittredend maar herkiesbaar waren, werden voor een nieuwe termijn van vier jaar benoemd.

Tenslotte heeft het ons verheugd vier nieuwe bestuurders te mogen verwelkomen :
Erik Kennes, wetenschapper bij het KMMA, momenteel political officer bij de ONUSCO, Kinshasa,
Dirk De Meyer, publicist en vertaler,
Anne-Marie Brusselle, gewezen lerares in Afrika,
Elisabeth Janssens, gewezen ambtenaar bij Buitenlandse Zaken en bestuurder van KBUOL/UROME.

Tijdens een korte aanvullende algemene vergadering op 7 april jl. werden ook nog twee technische wijzigingen in de statuten van onze vzw goedgekeurd, met name de overbrenging van de zetel naar 3080 Tervuren, Jan van Ruusbroecklaan 15 en de regel dat de raad van bestuur minstens drie leden moet tellen (in plaats van vier).

De vernieuwde raad van bestuur :

Voorzitter : Guido Bosteels

Secretaris en penningmeester : Elisabeth Janssens

Leden : Emiel Clement, Paul Frix, Erik Kennes, Anne-Marie Brusselle, Dirk De Meyer.

Een opwelling van Emile Vandervelde

De beroemde staatsman en socialistische voorman, Emile Vandervelde, waarvan iedereen overigens weet dat hij het langdurig aan de stok heeft gehad met koning Leopold II in verband met diens Afrikaans beleid, bereisde in 1908 het toenmalige Congo en schreef zijn reisindrukken neer in een bekend boek : "Les derniers jours de l'Etat Indépendant du Congo". In de navolgende passage handelt hij over de morele conflictsituaties die kunnen voortvloeien uit de tegenstelling tussen totaal verschillende beschavingen.

Zijn verhaal gaat als volgt :

"Bij ons is elke verantwoordelijkheid individueel en onze wetten beantwoorden aan dat concept. Bij de zwarten, daarentegen, wordt alle verantwoordelijkheid solidair aangegaan en hun gedrag beantwoordt aan dat principe. Toen onlangs dus een jonge Chef Budja van de jacht thuiskwam vernam hij dat zijn moeder pas vermoord was door een individu die uit een ander dorp gekomen was. Hij greep zonder aarzelen zijn lans en zonder om te kijken wie de eventuele dader van die misdaad kon zijn, doodde hij, overeenkomstig zijn aloud gewoonterecht, de eerste man die hij in dat naburige dorp tegenkwam. Nadat hij zodoende voldaan had aan de plicht die beantwoordde aan zijn traditionele moraal, ging hij zich aangeven en liet hij zich gevangennemen in de meest nabije post van de Staat.

- Het was, of liever het is, een charmante en zachtmoedige jongen, zei me de substituut Johansen, maar de wet is formeel. Hij heeft gedood met het opzet te doden. Ik moest dus tegen hem een straf vorderen. Hij werd tot de minimumstraf veroordeeld : tien jaar 'servitude pénale'. Hij is nu naar Boma overgebracht en het valt te verwachten dat hij daar niet langer dan twee jaar in leven zal blijven.

- Kan hem dan geen genade verleend worden ?

- Dat hangt niet van ons af maar van de Koning-Soeverein.

Inderdaad behoort zulke zaak tot de bevoegdheid van de Koning-Soeverein. Aan hem behoort het genaderecht. Hij kan verhinderen dat die man sterft omdat hij niets anders gedaan heeft dan wat de gewoonten en de moraal van zijn voorouders hem voorschreven. Wel, ik vraag dat die genade verleend wordt. Indien dit verhaal juist is, dringt het verlenen van genade zich op. Het is niet enkel een daad van medelijden maar van rechtvaardigheid." (einde citaat)

Vandervelde stond als een humanist bekend, maar mag zijn stellingname toch wel als zo humanistisch bestempeld worden ? Was dit geen kortzichtige en lichtvaardige reactie ? In de eerste plaats, welke moesten de gevoelens van Vandervelde zijn ten overstaan van het slachtoffer van deze doodslag, die naar zijn opvatting toch wel onrechtmatig van het leven beroofd was ? Mocht dit onrecht dan zonder gevolg blijven ? En ten tweede leek deze politicus een universeel rechtsprincipe uit het oog te hebben verloren, dat wil dat niemand bevoegd is om zichzelf recht te

verschaffen. Uit het feit dat de dader zich spontaan heeft aangegeven aan het blanke gezag blijkt wel dat hij dit gezag erkende. Was het dan niet vanzelfsprekend een beroep te doen op dit gezag om het onrecht dat hem was aangedaan te doen beteugelen ?

Kortom, dit lijkt ons een voorbeeld van een ondoordachte en oppervlakkige “Europese” benadering van een problematiek waarmee eenieder die in Congo een verantwoordelijke functie bekleed heeft, te maken heeft gehad en dus niet zelden een delicate afweging heeft moeten maken tussen onverzoenbare tegenstellingen. Moreel besef, vindingrijkheid, ja de wijsheid van Salomon waren nooit te veel om dat soort beschavingsconflicten te ontwarren. De recente actualiteit in België leert ons trouwens dat de Belgische rechters nu ook met zulke problemen af te rekenen krijgen.

Dat wij in de Afrikaanse context veelvuldig met situaties te maken hadden die in Europa ondenkbaar zijn, blijkt ook nog uit het volgende voorbeeld. Een Congolees die na een ongeval helemaal vrijuit ging omdat hij geen fout had begaan, kwam de administrateur vragen om toch maar naar de gevangenis gestuurd te worden. Ondervraagd naar de reden van dit vreemde verzoek, antwoordde hij doodgewoon dat hij zich daar veiliger zou voelen. Indien hij vrij zou rondlopen vreesde hij door de tegenpartij vergiftigd of vermoord te zullen worden. (GB)

Monseigneur Aloïs Bigirumwami, eerste Afrikaanse bisschop in Belgisch Afrika

door Louis Jaspers

In Nieuwsbrief nr 26 van Afrikagetuigenissen lezen we een interessante bijdrage over de eerste christenen in Rwanda. Aansluitend daarbij wil ik, puttend uit eigen informatie en belevenissen, een en ander vertellen over die eerste missionnarissen en de bekroning van hun werk : de eerste « zwarte » bisschop.

Tenzij ik me vergis werd de missie van Save in 1899 opgericht en die van Zaza in 1900.

Afgestudeerd aan de Koloniale Hogeschool in Antwerpen, nam ik op 1 april 1952 mijn functie op als hulpgewestbeheerder in het

Rwandese gewest Kibungu, waartoe Zaza behoorde.

Op Pinksterdag 1952 was er een groot feest in Rwanda. Dat was om de wijding te vieren van de allereerste Afrikaanse bisschop in onze

gebieden in Midden-Afrika. Daarbij waren enkele van de eerste zwarte bisschoppen uit de geschiedenis aanwezig, met name Monseigneur Rugambwa van Bukoba, de latere eerste zwarte kardinaal, en ook monseigneur Kiwanuka, bisschop van Masaka in het nabije Uganda. Met deze beide prelaten zou ik enkele jaren later veel te doen krijgen toen ik vanaf maart 1960 koloniaal attaché was in Engels Oost-Afrika.

Op de langdurige plechtigheid in de kathedraal van Kabgayi, gevolgd door een groot feestmaal en Afrikaanse dansen, waren ook al de gewestbeheerders van Ruanda uitgenodigd, waaronder ikzelf. Voor mij een uitzonderlijke gelegenheid om met de zwarte leiders van zowel van Ruanda als Burundi kennis te maken... en met bewondering vast te stellen met welke ver gevorderde gemeenschap, niet alleen op religieus vlak, wij te maken hadden. Ik heb toen de nieuwe bisschop niet kunnen benaderen. Dat zou in ruime mate verholpen worden bij het opdragen van zijn eerste mis in zijn parochie van oorsprong, Zaza, die in het oosten van “mijn” gewest gelegen was. De missie van Zaza, gesticht in 1900 door Pater Barthélémy, aldus een der oudste in Ruanda,

werd in mijn tijd geleid door de Witte Pater Soubielle, een Fransman, die mij, jong en onervaren vrijgezel, steeds gul ontving en graag advies gaf. Hij wijdde mij ook in de gebruiken en gewoonten van de mensen uit de streek.

Het toeval wilde dat op de dag van die Eerste Mis, mijn gewestbeheerder, Roger Adler, verhinderd was en ik hem dus op de plechtigheden in Zaza diende te vervangen. Zodoende moest ik, naast de kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders, de staatsadministratie, d.w.z. de Voogdij, vertegenwoordigen. Een hele opdracht voor een jonge onervaren ambtenaar. Daarbij kwam dan nog, maar als prettige verrassing, dat de provinciale overste van de Witte Paters, Vanhoof, mijn professor kiswahili was geweest. Maar het verliep allemaal zeer goed dank zij de welwillende ingesteldheid van zowel de nieuwe bisschop als van pater overste Soubielle en al de Witte Paters.

Ik maakte er niet alleen kennis met Mgr. Bigirumwami maar ook met zijn vader, de catechist Joseph Rukamba, en zelfs met een broer van de bisschop, die ik later als klerk bij de mijnen van Rwinkwavu beter zou leren kennen... en waarmee ik ook wel eens mee « in de klink » kwam.

Op die feesten kon ik vaststellen hoezeer de Kerk ons, administratie, voorop was in het beschavingswerk : zij onderwees immers niet alleen de godsdienst maar verzekerde ook het gehele onderwijs en de opvoeding van de jeugd, de vrouwelijke inclusie, en die ontwikkelde zich snel in hun bekwame handen. Ook inzake geneeskundige en sociale voorzieningen waren ze verdienstelijk.

Monseigneur Bigirumwami was een telg uit de koninklijke familie, een afstammeling in de zevende graad van de koningen van Gisaka, een koninkrijk in Oost-Ruanda, dat in de tweede helft van de 19de eeuw door de Mwami van Ruanda was opgeslorpt.

Bij deze belangrijke gebeurtenis heb ik de bedenking gemaakt, en later ook neergeschreven, dat dit een ommekeer betekende in de geschiedenis, niet alleen van Ruanda maar ook op koloniaal en cultureel vlak. Inderdaad, deze “prins van de Kerk” zou voortaan aan het hoofd staan van een bisdom dat nog in grote mate werd geleid door onze missionarissen. Aldus verschijnt voor het eerste op Afrikaans toneel en voor de verbaasde inlanders, een nieuwe “zwarte overheid” waaraan de totnogtoe overmachtige Blanken ondergeschikt werden. De Kerk was ons, de Voogdij, daarin ver vooruit !

Vanaf februari 1953 werd ik in het nieuwe gewest Kibuye aangesteld als eerstaanwezend adjunct-gewestbeheerder en... dit lag in het bisdom van Mgr. Bigirumwami. In deze hoedanigheid had ik met hem te doen en steeds gaf hij blijk van waardering en belangstelling. Ik was meermaals op bezoek in Nyundo, ook al omdat Overste Soubielle zijn bisschop gevolgd was vanuit Zaza.

Toen ik in februari 1955 voor zes maanden met verlof ging, na drie jaar werken, stuurde monseigneur me een brief met wensen voor een goede reis en een veilige terugkeer in Rwanda daarbij voegend twee karpetjes met als commentaar : *Voici un petit cadeau à l'occasion du mariage tant souhaité* ». We hebben ze altijd zorgvuldig bewaard.

In 1956 deed hij dan zijn opwachting “ad limina” bij paus Pius XII. Bij zijn terugkeer kreeg ik van hem een foto met als opdracht: *“Souvenir de mon passage à Rome, à M. et Mme Jaspers”*.

Hierbij wil ik er vooral op wijzen dat monseigneur na het bezoek aan Rome ging aankloppen bij de bisschop in Luik (die toen ook nog bisschop van Limburg was) en er hulp toegezegd kreeg voor zijn jonge bisdom, namelijk verscheidene missionarissen en ook religieuzen van de Orde der “Dames de l'Assomption”.

Monseigneur Bigirumwami had me beloofd zo mogelijk ook even mijn ouders te gaan groeten in Maaseik, wat hij dan ook deed. Dat bracht een hele opstoot in de ouderlijke bakkerij teweeg ! Er kwam veel bezoek, geen kopers van brood of koek maar van nieuwsgierigen om die zwarte bisschop te zien.

Steun door de provincie Limburg aan het jonge bisdom.

Belangrijker was dat hij bij zijn bezoek aan gouverneur Roppe de toezegging kreeg van een substantiële toelage van de provincie voor de sociale werken in zijn bisdom.

Eind november 1957, een jaar later dus (ik was inmiddels gepromoveerd tot gewestbeheerder van het politiek zware gewest Nyanza, de woonplaats van koning Mutara III), kreeg ik er het bezoek van een delegatie van de provincieraad van Limburg, geleid door gouverneur Louis Roppe. Op zijn vraag introduceerde ik hem bij de koning en voerde hem daarna door mijn gewest. Daarbij stelde hij me voor « ordonnateur » te worden van die financiële steun aan de bisschop. Hetgeen ik moest afslaan want, gezien mijn ondervinding en mijn verantwoordelijkheden als administrateur, kon ik het niet riskeren - hetgeen volgens mij onvermijdelijk zou worden - in conflict te geraken met de prelaat, die een politiek zwaargewicht was in het politiek ontluikend koninkrijk. De Afrikanen waren wel gewiekste politici maar minder onderlegd in goed financieel beheer. Daarvan bewust, benoemde monseigneur de Witte Pater Litgens, een Nederlander, tot financieel directeur van het bisdom. Ook deze moest toegeven aan onverantwoorde uitgaven.

Moneigneur kwam meermaals aan huis en onze relaties bleven uitstekend tot aan mijn vertrek.

Enige commentaar bij het bovengenoemde artikel “De eerste christenen in Rwanda”.

Het artikel in Nieuwsbrief 26 stelt terecht dat diegenen die toenmaals naar de missionarissen luisterden en christen wilden worden achtervolgd, gestraft en zelfs vervloekt werden. Dit gebeurde op instructie van Mwami Musinnga. Deze vreesde immers zijn macht te verliezen ten voordele van de blanke missionarissen die de leer van gelijkgerechtigdheid voorstonden. Dit leek vooral gevaarlijk voor de suprematie van de Tutsi. Van hun kant echter waren de missionarissen er zich van bewust dat ze niet in hun opzet konden slagen als ze niet de leidende klasse en meer nog de hooggeplaatste Tutsi konden bekeren.

Toen ze in hun opzet enig succes boekten, vond de koning dat hij ertegen moest ingrijpen en verbood hij de Tutsi, op straffe van dood, zich tot het katholicisme te bekeren.

Dit verzet tegen de vooruitgang, de beschaving en de nieuwe leer, vanwege koning Musinga zou een van de redenen worden voor zijn afzetting en verbanning door de Voogdij in 1931. Dit blijkt duidelijk uit een brief die de koning begin 1930 aan zijn bloedeigen dochter Mushembugu richtte. Ik heb deze dame nog gekend. Ik ben bij haar op bezoek geweest in 1953 nabij de protestantse missie van Kirinda in het gewest Kibuye. In tweede huwelijk was ze de echtgenote van het provinciehoofd Muterahajulu, die de provincie Nyantango met bekwame hand leidde. Hun zoon Christophe Rwangombwa zou een van de vooraanstaande leiders worden, ook in Oeganda, van de ultra-nationalistische partij UNAR, die na de Huturevolutie van 1959, de aartsbisschop van Ruanda, Mgr Perraudin naar het leven zal staan.

In die brief van Musinga aan dochter Mushembugu (op dat moment, in eerste huwelijk, verbonden aan de grote chef Rwagataraka, vader van provinciechef Fundi in Kibuye) vervloekt de mwami elk van zijn kinderen die het zou wagen christen te worden. Zijn haat, zijn verachting en alle denkbaar onheil zal haar deel zijn indien zij het zou wagen die stap te zetten.

Dit schrijven bewijst wel degelijk hoe gevaarlijk het was christen te worden, tot in de jaren dertig toe. De verdiensten van onze missionarissen waren daarom des te groter.

Maar wel wil ik aangeven, in tegenstelling met wat het bovenbedoelde artikel laat uitschijnen, dat de eerste missionarissen wel degelijk gewapend waren, en dat kon ook niet anders. Een van de eerste bisschoppen in Ruanda, monseigneur Hirth, een Elzasser, kwam naar Ruanda vanuit Oeganda met enkele gewapende getrouwen.

Daar heerste rond 1890 de machtige Kabaka(koning) Mwanga die steunde op de tweestrijd tussen de aldaar gevestigde katholieken (les Fransa genoemd) en de protestanten (de Igleza). Mwanga had zijn paleis op de heuvel Mengo, de katholieken een versterkte vesting op de heuvel Rubaga. In de later gebouwde kathedraal van Rubaga mocht ik, koloniaal attaché in Kampala, in 1961 de wijding bijwonen van de hierboven vermelde bisschop Kiwanuka tot aartsbisschop van Oeganda. Tegenover beide vestingen bouwde de Engelse kolonisator kapitein Lugard - later lord Lugard - zijn versterkte basis op de heuvel Kampala, de latere hoofdstad van Oeganda.

Frederic Lugard kreeg het klaar beide partijen, niet te ontwapenen, maar de wapenstilstand op te leggen. In die troebele periode moesten de missionarissen, hoe vreedzaam ook, wel gewapend zijn.

De geschiedenis zegt dat in 1892 weer een strijd uitbrak tussen katholieken en protestanten en opnieuw kon Lugard, dank zij zijn troepenmacht, de vrede herstellen, waarbij hij er gebruik van maakte om Kabaka Mwanga te onttrekken van de invloed van de katholieke monseigneur Hirth. Deze monseigneur Hirth, apostolisch vicaris van Oost Afrika ten westen van het Victoria-meer, vergezeld van het trio priester Briard, een Fransman, Paul Barthelemy, eveneens Elzasser en de lekenbroeder Anselme Illrich, vertrok later vanuit Rubaga en werd een van de evangelisten van Ruanda. Ze waren vergezeld van een groep vrachtdragers die tevens als verdedigers zouden kunnen dienen. Mgr. Hirth bezocht Mwami Musinga in zijn hoofdstad Nyanza op 2 februari 1900. Hij werd de eerste apostolisch vicaris van Ruanda en Kivu, in Kabgayi waar hij tot aan zijn dood verbleef.

Tot slot nog het volgende verhaal waaruit blijkt dat de evangelisatie niet steeds vreedzaam verliep en de eerste zendelingen wel gewapend moesten zijn, en dat ook waren, trouwens niet alleen om zich te kunnen verdedigen maar ook om op wild te kunnen jagen :

De moord op Pater Loupias. Op 1 april 1910 werd Pater Loupias, overste van de missie Rwaza in de buurt van zijn missie vermoord door de Muhutu Rukara, een plaatselijke leider, volgeling van Mwami Musinga. De feiten werden als volgt beschreven in "Historique et Chronologie du Ruanda": *"In die tijd werden de missionarissen, bij ontstentenis van een andere blanke autoriteit, dikwijls verzocht burgerlijke geschillen te beslechten. Zo kwamen de inlanders Ruhanga en Sebayanga hun dispuut met Rukara bij pater Loupias voorleggen. Rukara, opgeroepen, weigerde toe te geven dat hij een kudde vee - de rijkdom bij uitstek in dit land - van hen gestolen had. Pater Loupias beslechtte echter het geschil ten nadele van Rukara. Zoals toen gebruikelijk was, waren beide partijen met gewapende volgelingen gekomen en toen Rukara Ruhanga aanviel kwam pater Loupias tussenbeide. Hierbij wilde hij Rukara verwijderen en deed deze vallen. Dit ziende vielen de volgelingen van Rukara de pater aan en werd hij met lansen doorstoken. Onder zijn volgelingen bevond zich de tot het christendom bekeerde Paul Bikotwa die het geweer van pater Loupias droeg maar hij kon er zich niet van bedienen en loste een loos schot dat de aanvallers deed vluchten."*

Ik heb dit willen vertellen om aan te duiden hoe belangrijk en veelzijdig de taak van de missionarissen was in dit primitieve milieu. Daarbij konden ze alleen maar slagen, in den beginne althans, indien ze zichzelf, hun nederzetting en hun bekeerlingen konden verdedigen, niet alleen met het woord maar ook, wanneer nodig, in deze vechtlustige gemeenschap, met de wapens.

Wel en wee van de Congolese fauna

Het Virunga Park

Het WWF (World Wildlife Fund) slaakt een alarmkreet. Het kreeg kennis van het feit dat de Congolese overheden, in strijd met voorgaande beloften en verbintenissen, toelating hebben gegeven voor de prospectie naar petroleum. Enkel minister Reynders heeft tot op heden kritiek uitgeoefend op deze toestand. Het WWF dringt aan opdat van Europese zijde druk zou worden uitgeoefend op de Congolese regering om de wet en de internationale overeenkomsten te doen naleven. Het Virunga Park, zoals iedereen weet voorheen het

De befaamde berggorilla

Albertpark, zoals het genoemd werd naar de man die er de aanzet toe gegeven had, Koning Albert I, is het oudste natuurreservaat in Afrika. Het bevindt zich op de grens met Oeganda en Rwanda. Naast olifanten, nijlpaarden, antilopen vindt men er meer dan 700 vogelsoorten en andere bedreigde diersoorten, zoals voornamelijk de berggorilla's. Omwille van de uitzonderlijke ecologische waarde van deze site heeft de UNESCO haar reeds in 1979 het statuut van Werelderfgoed verleend. De directeur van het Park, onze landgenoot Emmanuel de Merode, voert een dagelijkse strijd voor de instandhouding ervan, nadat het jarenlang nadeel had ondervonden van een ongebreidelde wildstrokerij. Meer dan 100 bewakers hebben bij de bestrijding daarvan het leven verloren.

In strijd met de internationale verdragen en de Congolese wet, die petroleumconcessies in dat gebied verbieden, werd ongeveer 85 % ervan voor petroleumprospectie vrijgegeven. Verschillende grote maatschappijen, zoals het Britse Soco en het Franse Total kijken begerig uit naar mogelijke oliewinning in dat gebied. Nochtans had de Congolese regering zich in januari 2011 nog verzet tegen deze prospectie en in maart van datzelfde jaar had de minister van Leefmilieu toegezegd dat niets mocht gebeuren tot de resultaten van een grondige studie van het mogelijk impact op het leefmilieu voltooid zou zijn. Het is dan ook stuitend dat de Congolese regering reeds in september 2011 aan Soco de toelating heeft gegeven om naar olie te gaan zoeken. Dat deze maatschappij haar zetel op de Maagdeneilanden gevestigd heeft is en dat ze geen onbesproken reputatie heeft stemt niet tot gerustheid. Bovendien schijnt er geen eenstemmigheid te heersen binnen de Congolese regering, wier bevoegdheid momenteel tot de lopende zaken beperkt is, in afwachting dat de President er in slaagt een nieuwe regering op de been te brengen.

Het Upemba Park

Er wordt gewerkt aan de revalorisatie van dit park, dat in Katanga gelegen is en meer dan 1 miljoen ha groot is. Het zoölogisch instituut van Frankfurt werkt hier samen met het Congolees instituut voor natuurbehoud (ICCN) en geniet daarvoor financiële steun van de Europese Unie. Het noordelijke gedeelte van het park is weer opengesteld voor het toerisme.

Zoals elders in Congo heeft de site veel geleden onder het gemis aan management. Strokerij heeft er lelijk huis gehouden bij gebrek aan bewaking. Men is er nu toch toe gekomen weer het salaris van de bewakers te betalen en voor hen en hun gezin een cantine, een dispensarium en een schoolje in het leven te roepen. Te oordelen naar het feit dat er minder gerookt vlees op de plaatselijke markten te koop wordt aangeboden, lijkt er dus toch wel enig resultaat te worden geboekt. De tweede fase van de herinrichting wordt dit jaar nog voortgezet en er wordt ook gewerkt aan een structuurplan voor de komende tien jaar, dat ondermeer in een beter vorming van de bewakers zal voorzien.

Ondertussen blijken de olifanten van het reservaat het wel nogal bont te maken bij de

omwonende bevolking. Volgens de website van Radio Okapi zijn uit het gewest Bukama bittere klachten gerezen over de verwoestingen die zijn aangericht door zwervende olifanten die buiten de lijntjes van het park zijn gaan kleuren en 7.000 hectare landbouwgrond verwoest hebben. De beplantingen van maniok, suikerriet, zoete aardappelen en maïs hebben zware schade opgelopen, zodat de bevoorrading van de omwonenden in het gedrang gekomen is en zij op de visvangst aangewezen zijn om aan

de kost te komen. Vanuit het voornoemde ICCN (instituut voor natuurbehoud) wordt verklaard dat het gaat om bewoners die een corridor bewonen die veelvuldig door de olifanten wordt betreden en dat die mensen een ander woongebied zullen moeten opzoeken.

Het Garamba Park

Vanwege dr. Jacques Verschueren, voormalig directeur-generaal van de nationale parken in Congo, krijgen wij bijzonder slecht nieuws over het Garamba Park. Dit reservaat, dat eveneens tot het Werelderfgoed van UNESCO behoort is 496.000 ha groot. Het ligt in Ituri en strekt zich uit ten noorden van Gangala na Bodio en Faradje tot aan de Soedanese grens.

Nergens elders ter wereld vond men deze bijzondere variëteit : de noordelijke witte neushoorn. In 1948 telde men er 150 tot 200 zulke dieren, een aantal dat dankzij veel zorg en toezicht kon worden opgevoerd tot 1.000 à 1.300 exemplaren in 1960.

De witte rhinoceros

De wanordelijkheden na de onafhankelijkheid leidden al spoedig tot een slachting van een duizendtal dieren, meestal op rekening van Soedanese stropers. Weldra bleven er nog slechts 25 exemplaren over en voor het laatst werd er nog één enkel waargenomen in 2007. Zoals men weet, is het lot van deze dieren bezegeld door hun hoorn, die zijn gewicht in goud waard is omwille van de potentieverhogende kracht die er ten onrechte aan toegeschreven wordt. Dit rampzalig verlies is onherstelbaar. Naar de voornoemde dr. Verschueren meent, is dit het eerste grote zoogdier dat uit het wereldbeeld verdwijnt sedert de uitroeiing van de mammoet.

Het Salonga Park

Een gezamenlijke operatie van Monusco en het Congolese leger strekte ertoe dit gebied van 36.000 vierkante km. in de Evenaarsprovincie te beveiligen tegen het optreden van stropers. Het ICCS (instituut voor natuurbehoud), gesteund door het WWF, de Zoölogische maatschappij van Milwaukee en andere heeft sterk aangedrongen om de geleverde inspanningen voort te zetten ter bescherming van dit biotoop van de bonobo's.

Op de boekentafel :

Moyo Kommissiele ! Lode Achten, koloniaal ambtenaar in Kongo

Door Jos Smets

Wij prijzen de verdienste van de auteur, Jos Smets, geboren en getogen in Diepenbeek, die het op zich genomen heeft een nauwgezet levensverhaal op papier te zetten van zijn dorpsgenoot, Lode Achten, een opmerkelijk man die zijn lot verbonden had met het toenmalige Congo en er een merkwaardige loopbaan heeft doorlopen. Vertrokken als eenvoudige klerk in dienst van Congo-Vrijstaat, in 1904, bracht deze begaafde jongeman het tot districtscommissaris en naderhand tot algemeen directeur van een machtige koloniale maatschappij.

Vooraleer wij het vergeten : ook de auteur Jos Smets heeft Congo-ervaring vermits hij van 1970 tot 1972 leraar is geweest in Dungu (Boven-Uele).

Het valt op dat de auteur blijkbaar heeft kunnen putten uit een zorgvuldig bewaard familiearchief, zodat wij kennis krijgen van een massa details inzake loopbaanperikelen, salariëring, beoordelingen, bevorderingen enz. Heel wat passages uit het boek zijn trouwens dagboekfragmenten en brieven van Achten zelf, die in een voortreffelijke en meeslepende stijl geschreven zijn.

Wat bezielde de jonge Diepenbekenaar Lode Achten toen hij in 1904, op amper 21-jarige leeftijd, zijn vertrouwde omgeving, familie en vrienden achterliet om naar het verre Congo te vertrekken? Is het de onbekende wereld met veel meer vrijheid dan in het toch ietwat bekrompen Diepenbeek die hem aantrekt? Of is het pure carrièreplanning ?

Lode is een gedreven persoon met meer mogelijkheden dan zijn studies - middelbaar onderwijs - laten vermoeden. Hij zal zich in Afrika ontpoppen tot een uitzonderlijk ambtenaar met een frisse kijk op de situatie ter plekke. Hij zal blijk geven van een open geest om de plaatselijke bevolking, de cultuur, de taal en ook de flora en fauna in de kolonie op de juiste manier te bekijken en in te schatten. Hij toont eerbied voor de eigenheid van de Congolezen. Hij werkt negenentwintig jaar als ambtenaar in Congo waar hij het, zonder hogere studies en dank zij talloze uitstekende beoordelingen, van eenvoudige klerk tot districtscommissaris brengt.

Zijn rechtvaardigheidszin en inschattingsvermogen leiden ertoe dat hij vaak initiatieven neemt om conflicten zelf op te lossen, zonder rekening te houden met de vooropgestelde regels. Dit leidt soms tot botsingen met zijn oversten, maar doet de balans ook vaak in zijn voordeel overhellen. Hij is een idealist die houdt van uitdagingen. Zijn optimisme en zin voor avontuur zijn vaak treffend. Hij kan zich blijkbaar met gemak aanpassen aan moeilijke en wisselende omstandigheden. Hij houdt van Congo, van het afwisselend, kleurrijke, werkzame en vrije leven der tropen. Hij heeft sympathie voor de bevolking en interesseert zich voor het Congolese leven. De inboorlingen zijn voor hem boeiende mensen met eigen denkwijzen en gevoelens. Het is voor hem dan ook niet meer dan normaal om zich voor hen te engageren. Veel van zijn ervaringen, wetenswaardigheden en overtuigingen schrijft hij op in een opmerkelijk verhalende schrijfstijl. De reisverslagen van zijn tochten door brousse en savanne en van het leven in een karavaan zijn zeer boeiend en schetsen op een levendige manier het leven, de natuur en de bevolking van Kongo. Zijn veelzijdige belangstelling uit zich ook in de verzameling insecten en planten die hij aanlegt en waarvan enkele zelfs zijn naam dragen. Sommige zijn te vinden in het plantenmuseum in Meise en in het Museum voor Midden-Afrika in Tervuren.

In 1904 had hij dus zijn loopbaan aangevangen als klerk in de gewestdienst met een jaarloon van 1.500 frank. Gedurende de eerste 10 jaren doorloopt hij de lagere echelons van de ambtenarij, gaande van klerk, sectorhoofd tot gewestbeheerder. Hij is gedurende deze jaren tewerkgesteld in

de posten van Yumbi en Madimba en in de steden Boma en Leopoldstad. In 1918 wordt hij benoemd tot adjunct-districtscommissaris in Luebo, provincie Kasai. Van 1921 tot 1928 bestuurt hij als districtscommissaris het district Kasai dat vijf maal groter is dan België. Zijn ambtenarenbestaan eindigt op 4 februari 1928 en hij keert naar België terug.

Lang zal hij niet in België blijven want op 3 april 1928 wordt hij benoemd tot directeur-generaal van de Société d'Élevage et de Culture au Congo (SEC) met een salaris van 100.000 fr. Bovendien krijgt hij alle voorzieningen zoals een woning, dienstboden, enz. In oktober van dat jaar vertrekt hij terug naar Congo.

De SEC is een koloniale maatschappij die zich bezighoudt met het fokken van vee. De diamantnijverheid in Kasai stelt ca. 20.000 arbeiders te werk die van voedsel moeten worden voorzien, o.a. vlees. De concessies van de fokkerijen hebben een totale oppervlakte van meer dan 100.000 ha en men bezit verschillende kuddes met een totaal van 20.000 runderen. Lode zal er de teelten op punt stellen. Hij houdt ook toezicht over de aan- en verkoop van vee, het aanschaffen van materieel en de organisatie van het veterinaire labo. Hij controleert de grasteelt en geeft advies voor aan- en verkoop van gronden.

In maart 1933 bevindt hij zich in Parijs van waaruit hij een afscheidsbrief schrijft aan zijn broer. Vijftien dagen later stapt hij uit het leven op een hotelkamer in Brussel. In de lade van zijn bureau vindt de familie zijn testament.

Ondanks zijn spoorwerk kan de auteur enkel bevestigen dat het moeilijk blijft de diepe drijfveren en de levensfilosofie van dez Lode Achten te doorgronden, een man die geen nageslacht heeft gehad en tenslotte een fataal levenseinde gekend heeft dat, zoals hij het aanstipt, niet in overeenstemming was met zijn levensloop.

Het boek is uitgegeven door Vertelpunt Uitgevers (www.vertelpuntuitgevers.be). Het is te verkrijgen bij de auteur Jos Smets (Tel. 011 72 45 61) voor de prijs van 20€ plus 2,50€ verzendingskosten, zoniet te bestellen bij de boekhandel.

Honderd jaar K.B.U.O.L./U.RO.M.E.

De Koninklijke Belgische Unie voor de Overzeese Landen

Het was dus in 1912 dat is overgegaan tot de oprichting van de bovengenoemde vereniging die bij haar geboorte de benaming "Royale Union Coloniale Belge" meekreeg. De persoonlijkheden die met deze dopeling begaan waren mochten er zijn : er was in de eerste plaats niemand minder dan Koning Albert I zelf, verschillende ministers of oud-ministers zoals Renkin, De Landtsheer, Franck en ook een jong Kamerlid, Frans Van Cauwelaert. Zowel de koning zelf als de regering en een paar grote maatschappijen voorzagen de jonge vereniging van de nodige middelen om haar taak te vervullen. Het beoogde doel was te voorzien in de verdediging van de belangen van de oudgedienden overzee en ook van de collectieve belangen van de verenigingen waarbij die veteranen aangesloten waren. Ook was het de bedoeling de erkenning van de verdiensten van de Belgen in Midden-Afrika te bevorderen.

Na heel wat statutenwijzigingen, naamsveranderingen en diverse hervormingen, vervult deze kranige honderdjarige nog steeds de rol van koepelorganisatie van de vele verenigingen van mensen die met Midden-Afrika te maken hebben of gehad hebben, ook al zal het niemand verwonderen dat hun aantal thans eerder stilaan afneemt dan toeneemt.

Voorheen vooral retroactief georiënteerd, wil het huidige bestuur, wars van steriele nostalgie, een pro-actief beleid volgen, d.w.z. aandacht besteden aan het handhaven van de bijzondere

banden die vorige eeuw tussen Congo en ons land gegroeid zijn. Zo bijvoorbeeld werden contacten aangeknoopt met de Congolese diaspora, o.m. via het organiseren van colloquia. Ook is toenadering tot stand gekomen met de Belgisch-Afrikaanse Kamer van Koophandel en met het studiecentrum ACE-CREAC.

Indachtig de eeuwenoude geopolitieke bindingen tussen West-Europa en Afrika, is het beslist een lovenswaardig opzet een bijdrage te leveren tot het instandhouden van een gezond partnerschap tussen de volkeren van de beide landen.

Het spreekt dan ook vanzelf dat dit honderdjarig bestaan in de loop van het jaar op waardige wijze zal worden gevierd.

“Kuijfe in Congo” – Mogen wij de bladzijde nu omdraaien ?

In februari jl. werd de genaamde Bienvenu Mbuto Montondo door de rechtbank van eerste aanleg te Brussel in het ongelijk gesteld. Deze klager had voor die rechtbank een burgerrechtelijke eis ingeleid om de verkoop, de verspreiding, de druk enz. van het stripverhaal van Hergé, “Tintin au Congo” te doen verbieden. Hij beweerde aanstoot te nemen aan het racistisch karakter van die strip en vond die “beledigend voor de Congolezen”. Ook een Franse vereniging “CRAN” (Conseil représentatif des associations noires) had gewild dat de verspreiding van deze strip zou worden stopgezet omdat ook zij vonden dat

die discriminerend was voor mensen met een zwarte huidskleur.

Tegenpartijen in dit geding waren het uitgeversbedrijf Casterman en de NV Moulinsart die de intellectuele en commerciële rechten van de familie van de auteur bezit. Deze twee belanghebbenden hadden een tegeneis ingesteld wegens “roekeloos en tergend geding” zoals dat in het juridisch jargon heet, ten bedrage van 15.000 eur elk, maar naar die eis had de rechtbank toch geen oren. Voor zover wij weten had het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en racismebestrijding zich in deze zaak wijselijk afzijdig gehouden.

Hiermee komt er hopelijk een einde aan deze saga die reeds dateert van 2007, toen dezelfde Bienvenu Mbuto Mondondo een strafrechtelijke klacht had ingediend op grond van een wet van 1981 die sommige daden van racisme en xenofobie strafbaar stelt.

Ook in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten was dit onschuldige stripverhaal bij teergevoelige en van weinig zin voor humor blijk gevende zielen in het verkeerde keelgat geschoten. In een Engelse boekhandel werd het boek van het hoekje voor kinderboeken naar de afdeling volwassenen verplaatst en van een waarschuwend bericht voorzien. In een New-Yorkse bibliotheek vond men het gewoon beter het boek uit de collectie te verwijderen.

Dit jeugdwerk van Hergé dateert uit de jaren 1930-31 en was in de loop van de jaren door de auteur al herhaaldelijk aangepast aan de gewijzigde gevoeligheden en omstandigheden.

Het blijkt nu ook wel dat men in Congo zelf meer gevoel voor humor heeft dan hier en elders. Ergens in de jaren '60 schijnt het verhaal ter plaatse te zijn gepubliceerd zonder dat daaruit enige commotie ontstaan was. Meer nog, de Congolese minister van Cultuur, mevrouw Jeannette Kavira aarzelde niet het boek als een “meesterwerk” te bestempelen bij de opening van het eerste stripfestival in Kinshasa, in oktober 2010. Dat deze strip als dit “Kuijfe in Congo” een schadelijke invloed zou hebben op de hedendaagse jeugd lijkt toch wel erg twijfelachtig. Zou deze jeugd vandaag niet heel wat minder onschuldige publicaties onder ogen krijgen ? En wil men de jeugd dan elke zin voor humor en relativering ontnemen ? (GB)

De rare wegen van moeder Justitia

Is Kafka nog altijd actueel ?

Toch wel verbijsterend is het onderstaande verhaal van de juridische tribulaties waarvan een voormalig gewestbeheerder in Rwanda en lid van onze vereniging, Guido De Weerd, tijdens de voorbije jaren het slachtoffer is geweest.

Dit absurde verhaal begint voor de heer De Weerd bij het ontvangen van een aangetekende brief, hem toegestuurd door de griffie van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel waarbij hem wordt meegedeeld dat de raadkamer van die rechtbank op 21 juni 2011 uitspraak zou doen in de procedure die tegen hem was aangespannen ingevolge een klacht met aanstelling als burgerlijke partij die uitging van een zekere Thérèse Wampyriye, iemand die hem totaal onbekend was. Over de stomme verbazing van de bestemming van deze brief zal wel niemand zich verwonderen. Wat was hier gaande ?

Ter kennismaking eerst en vooral dit : Guido De Weerd was tot op 30 juni 1962, daags voor de onafhankelijkheid van Rwanda, gewestbeheerder in het gewest Kibungu, dat niet ver van de grens met Oeganda gelegen was. Tijdens de politieke spanning die de onafhankelijkheid voorafging werd die streek geregeld geplaagd door allerlei incidenten, zoals invallen van gewapende benden van over de grens, die 's nachts bewoonde hutten in brand kwamen steken. Er werd destijds in die streek heel wat onheil gesticht, zoals de moord op de conservator van het Nationaal Kagerapark, Guy De Leyn. De administrateur verkeerde dus in een weinig benijdenswaardige positie in dat gebied, waar een uitzonderingsregime was ingesteld.

Een bezoek aan de rechtbank en de kennisname van het dossier, dat eentalig Frans was, bracht enige klaarheid. Het vertrekpunt van de zaak bleek bij een zekere Isidore Twahirwa te liggen, waarvan de klaagster beweerde dat hij haar vader was. Haar beschuldiging luidde dat haar vader door toedoen van gewestbeheerder Guido De Weerd enkele maanden voor de onafhankelijkheid was aangehouden. Na de onafhankelijkheid – wij zeggen wel NA de onafhankelijkheid – dat was dus onder het regime van president Grégoire Kayibanda, werd de man tot een jarenlange gevangenisstraf veroordeeld. Hij kwam weer vrij in 1977, onder het presidentschap van Juvénal Habyarimana en overleed in november 2004. De vrouw beklaagt zich over het nadeel dat haar werd berokkend door de veroordeling en de jarenlange hechtenis van haar vader. In haar klacht verwees zij ook naar een manuscript dat door haar vader was nagelaten, waarin enkele autobiografische passages voorkwamen, en waarvan zij verklaarde pas in 2007 kennis te hebben gekregen.

Wat weten wij verder over deze klaagster ? Zij is (of was) gedomicilieerd te Vorst (Brussel) en had de Belgische nationaliteit verkregen door haar huwelijk met een zekere G.T., ambtenaar bij de Belgische Ontwikkelingssamenwerking, waarvan zij naderhand weer gescheiden was, wat uiteraard niet belette dat zij haar Belgische nationaliteit behield. In 2006 had zij de Brusselse advocaat Olivier Slusny onder de arm genomen om haar zaak te verdedigen. Deze advocaat was enkele jaren voorheen al in het nieuws gekomen door zijn optreden in het bekende assisenproces waartoe de Rwandese genocide aanleiding had gegeven.

Begin 2007 had deze advocaat in haar naam een verzoekschrift om gerechtelijke bijstand ingediend. Op vertoon van een uittreksel uit haar bankrekening, waaruit bleek dat zij 751 eur werklozensteun genoot, werd haar zonder nader onderzoek het voordeel van een kosteloze rechtspleging toegekend. Voor het geval zij daaraan niet genoeg had, kreeg zij ook nog kennis van de mogelijkheid om een beroep te doen op het Bureau voor politiehulp aan slachtoffers (BAPV) voor zover zij in de gemeente Vorst gehuisvest was “en de feiten zich op het grondgebied van deze gemeente hebben voorgedaan” (sic). Haar beweerde schamele bestaansmiddelen hebben deze vrouw evenwel niet belet om zich in datzelfde jaar 2007 een vliegtuigticket aan te schaffen voor een reis naar Rwanda om, naar haar zeggen, bijkomende bewijsstukken voor haar klacht te verzamelen.

Zo is het dat tegen Guido De Weerd sedert 2006 een gerechtelijk onderzoek aan de gang was, zonder dat hij daar ook maar enigszins weet van had. En de geformuleerde klacht was niet min : “Avoir, à l'étranger, à plusieurs reprises, entre le premier janvier 1961 et le 31 décembre 1977, étant fonctionnaire ou officier public, dépositaire ou agent de la force publique, avoir illégalement et arbitrairement arrêté ou fait arrêter, détenu ou fait déténir Twahirwa Isidore”. Onderzoeksrechter Anciaux, die met het onderzoek van dit dossier belast was, heeft blijkbaar op een bepaald ogenblik de goedheid gehad er de advocaat op te wijzen dat de aangehaalde feiten hoe dan ook sinds lang verjaard waren. Vandaar wellicht dat de klacht in februari 2007 werd aangevuld met de woorden : “avoir tué ou fait tuer plusieurs personnes et avoir été

l'instigateur de nombreuses arrestations arbitraires". De advocaat aarzelt niet om te beweren en te schrijven dat het dossier handelt over folteringen die de heer De Weerd het slachtoffer heeft doen ondergaan tussen 1966 en 1977. De bedoeling was natuurlijk de wet van 27 februari 2003 te kunnen invoeren, die de onverjaarbaarheid van misdrijven tegen de menselijkheid ingesteld heeft. Vergeten wij ondertussen niet dat Guido De Weerd sedert 1962 Rwanda verlaten had !

Over dat gerechtelijk onderzoek zelf valt trouwens nog veel te zeggen :

- *Nergens blijkt dat de onderzoekers enige aandacht hebben besteed aan de rechten, plichten en verantwoordelijkheden van de ambtenaren van de gewestdienst als officieren van gerechtelijke politie, zoals geformuleerd in het wetboek van rechtspleging in strafzaken, noch aan de strenge statutaire en deontologische regels waaraan die gewestdienst in Afrika onderworpen was, noch aan de felicitaties die deze ambtenaar vanwege zijn oversten en het parket te beurt vielen omwille van zijn voorbeeldig optreden.*
- *Nergens blijken de onderzoekers (en uiteraard ook advocaat Slusny niet) aandacht te hebben besteed aan de strafzaak die in het onafhankelijke Rwanda ten laste van de bovengenoemde Isidore Twahirwa werd beslecht met een strenge veroordeling die hem voor zestien jaar in een Rwandese gevangenis had doen belanden.*
- *Daarentegen hebben de onderzoekers wel aandacht gehad voor een hatelijk en ongerijmd getuigenis van een broer van de klaagster, Marcel Twahirwa, eveneens Belg geworden en woonachtig in Elsene, die op vierjarige leeftijd aanwezig zou zijn geweest bij de aanhouding van zijn vader.*
- *Ook hebben zij het in hun hoofd gehaald aan G. De Weerd een "extremistische en haatzaaiende publicatie" aan te wijzen. In feite blijkt daarmee een zuiver historisch artikel te zijn bedoeld dat hij had geschreven over het overlijden en de begrafenis van de mwami Mutara Rudahigwa, gebeurtenissen waarvan hij van nabij getuige was geweest. Met zulke boosaardige en onzinnige insinuaties, die volledig buiten hun onderzoeksterrein vielen, begingen de verantwoordelijken overigens een klaarblijkelijke beroepsfout.*
- *Voorts steunde de burgerlijke partij, volledig onkundig van de Rwandese taal en cultuur en nagelaten hebbend de hulp van een tolk in te roepen, in de aanklacht ten onrechte op een Rwandese uitdrukking waarvan de betekenis precies tegenovergesteld was aan de interpretatie die zij eraan gegeven had.*
- *Uitermate stuitend is tenslotte dat "men" het nodig geoordeeld heeft in het dossier de gehele gezinstoestand van Guido de Weerd uiteen te rafelen (met inbegrip van de kinderen, kleinkinderen, partners, hun resp. beroepstoestand enz.)*

Is er dan eindelijk toch een einde gekomen aan deze ongerijmde geschiedenis ? Inderdaad, op 21 juni 2011, vijf en een half jaar nadat de tegenpartij de zaak had aangespannen en allerlei onderzoeksdaden waren verricht, vaardigde de bevoegde raadkamer een ordonnantie uit waarbij de burgerlijke-partijstelling onontvankelijk werd verklaard. Kers op de taart : in al zijn wijsheid had de advocaat uit het oog verloren dat gezien de taalaanhangigheid van de tegenpartij de rechtspleging in het Nederlands had moeten worden gevoerd ! (GB)

In memoriam

Cécile De Visscher - Temmerman

Een mooie, sterke, waardige, verstandige vrouw is voortijdig aan de liefde van haar echtgenoot Luc en haar kinderen Véronique, Christian en Michel ontruikt.

Haar sterke persoonlijkheid maakte haar uitzonderlijk geschikt om met succes het harde bestaan in de tropen door te maken. Tot het einde van haar dagen bleef zij trouwens met hart en ziel aan Congo verknocht. Vandaar dat zij zich na haar terugkeer krachtadig heeft ingezet voor het hulpfonds Likelemba. Vanuit het verre Afrika werd haar daarvoor innige dank betuigd.

Willy Billen

Afrikagetuigenissen is pijnlijk getroffen door het onverwachte heengaan van haar trouwe medewerker, Willy Billen, De onbaatzuchtige inbreng die deze onvermoeibare medewerker spontaan geleverd heeft tot de realisatie van onze activiteiten is van cruciaal belang geweest voor het welslagen ervan. Gewezen ambtenaar bij de Postdienst in Congo, gaf hij blijk van een merkwaaardige eruditie. Hij wenste nooit op de voorgrond te treden maar voelde zich gelukkig op hoge leeftijd nog het beste van zichzelf te kunnen geven.

Georges Vrielinck

Georges Vrielinck, geboren in 1925, nam in 1953 in Belgisch-Congo dienst als politiecommissaris. Na tot in 1960 jaar actief te zijn geweest in Matadi, hernam hij spoedig vrijwillig dienst in Katanga, waar hij van dichtbij de onafhankelijkheidsprikelen mee beleefde. Ontroerend detail in verband met zijn uitvaart : op vraag van zijn kinderen was zijn doodskist in de kerk bedekt met de blauwe Congovlag.

Eerwaarde Pater Silvester (Jan) de Jonge

Deze Benedictijner monnik van de Sint-Andriesabdij, Zevenkerken, geboren in 1924 en van Nederlandse origine, was missionaris in Katanga van 1952 tot 2004. Wij eren de nagedachtenis van dit trouw lid van Afrikagetuigenissen.

André Pollet

Niet minder dan 20 jaar verbleef de betreurde André Pollet in Congo. In 1957 werd hij leraar in Stanleystad (Kisangani), maar in 1959 kwam hij bij de Weermacht terecht. Van 1960 tot 1977 wachtte hem nog een lange loopbaan als leraar in Katanga.

Afrikagetuigenissen betuigt aan de nabestaanden van deze dierbare overledenen zijn innige deel neming in hun rouw.

Lidmaatschapsbijdragen

Wij danken hartelijk de hierna vermelde vrienden voor de stipte betaling van hun jaarlijkse bijdrage voor het jaar 2012.

De heer W. Alenus, Oostende
De h. en mevr. Ampe, St. Martens-Latem
De h. Sam Annys, Wijnegem
De h. Gustaaf Avonds, Kapellen
De h. Wilhelm Avonds, Vosselaar
De h. G. Baeyens-Warlop, Denderleeuw
De h. P. Beckers, Merksem
De h. Roland Bedert, Oostende
De h. Beyls-Schelstraete, Geluveld
De heer William Blondeel, Gent
De h. A. Boeckx, Keerbergen
De h. en mevr. Boets-Goor, Herentals
Mevr. Rose-Anne Bonne, Brugge
De h. en mevr. Br. Brasseur-Goens, Nijlen
De h. J. Brems-Van Belle, Haasrode
De h. Herman Bruneel, Lo-Reninge

Mevr. A.-M. Brusselle, Heverlee
De h. H. Buseyne, Loppem
Mevr. L.C. Calberson, Antwerpen
De h. Alex Callewier, Harelbeke
Mevr. L. Cardon, Oostende
Mevr. Puck Claes, Sint-Truiden
De h. Corens-Vandeput, Brasschaat
E.P. Ward Costermans, Leuven
De h. & mevr. Craet-Lagae, Roeselare
De h. Creten-Philippens, Borgloon
De heer Omer Daene, Strombeek-Bever
Dr. Cl. Damman, Kortrijk
De heer Et. De Baedts, St-Amandsberg
E.P. Edgar Declerck, Jabbeke
De h. Louis De Clerck, Eigenbrakel
De h. K. De Goeyse, Berlaar

De h. G. Dejonckheere, Ieper
 E.P. Sylvester de Jonge, Sint-Andries (+)
 De h. Patrick De Jonghe, Kortrijk
 De h. Wilfried De Jonghe, Oostende
 De h. Palmer Delarue, Brasschaat
 Mevr. H. De Maeseneire, Zaventem
 De h. F. De Souter, Temse
 De h. W. Deltour, Roeselare
 De h. D. De Meyer, St-Jans-Molenbeek
 De h. Alex De Ruijter, Heusden
 De h. en mevr. Desmedt, St Genesius-Rode
 De h. Rudy Devriese, Brasschaat
 De h. W. De Wilde, Hasselt
 Eerw. Kan. E. De Zeine, Brugge
 De h. en mevr. L. De Zutter, Roeselare
 De h. Guy Dierckens, St-Pieters-Leeuw
 Mevr. G. Duytschaever, Ekeren
 De h. en mevr. J. Eliaerts, Antwerpen
 De h. Et. Fiorine, Oostende
 Dr. Toon Gabriëls, Erembodegem
 De h. Roger Gallant, Oostende
 De h. A. Gevaert, Sint-Kruis
 De h. Gevaerts-Scheuerman, Wintershove
 Prof. Jos. Ghesquiere, Brasschaat
 Mevr. L. Helderweirt, St-Amandsberg
 De h. David Hennaert, Schaarbeek
 De h. Lucien Hermans, Ieper
 De h. Fernand Hessel, Jalhay
 De h. L. Hoérée, Wilrijk
 Mevr. E. Janssens, St.-Lambrechts-Woluwe
 De h. Louis Jaspers, F-Glorianes
 De h. Frans Jorissen, Hasselt
 De h. F. Keereman, Oudergem
 De h. Robert Kint, Oostende
 Mevr. G. Laleman, Roeselare
 De h. P. Lelièvre-Damit, Tervuren
 De h. G. Loosen-De Bruyn, Zonhoven
 De h. Roger Maes, Ronse
 De h. Willy Mertens, Oudenaarde
 De h. en mevr. Mertens-Blomme, Meerhout
 De h. Mertens-Mertens, Geel
 Prof. Hervé Michels, Haasrode
 Mevr. G. Missinne, Brugge
 De h. J. Mommaerts, Bertem
 De h. A. Morent, Assebroek
 Mevr. V. Ottenburgs, Gent

De h. en mevr. Paelinck-Agten, Hofstade
 De heer Richard Peeters, Schaffen
 De h. Noël Pype, Torhout
 De h. J. Schelfhout, Kortrijk
 De h. Marcel Schuer, St-Martens-Latem
 Mevr. L. Simoens, Tervuren
 De h. en mevr. Soubry, Heist a/Zee
 Mevr. A. Steegmans, Diepenbeek
 Mevr. Lisette Stegen, Diepenbeek
 De h. M. Strobbe, Merelbeke
 De h. E. Timperman, Roeselare
 Mevr. Maria Torfs, Keerbergen
 De h. Joz. Vanacker, Roesbrugge-Haringe
 De heer Leonard Van Alsenoy, Kapellen
 Mevr. H. Van Balen-Stappers, Berchem
 De h. H. Van Beeck, Overijse
 Dr. A.-M. Van Bel, Aartselaar
 De h. Roland Van Belle, De Pinte
 De h. Van den Abbeele-Vercam., Den Haan
 E.P. Fr. Van den Bosch, St-Pieters-Leeuw
 Mevr. Van den Hole-Van M., Lichtaart
 Prof. Jozef Vandepitte, Knokke
 De h. M. Vandeputte, Brussel
 De h. J. Van der Paal, Berchem
 Mevr. Van Dorpe-Ide, Kortrijk
 Mevr. M. Van Eylen, Leuven
 Dr. Tony Van Gijssels, Hasselt
 Mevr. M. Van Laer, Groot-Bijgaarden
 De h. R. Vanmeerbeek, Brakel
 Prof. en mevr. W. Van Pee, Heist a/Zee
 De h. Marc Van Trimpont, Geraardsbergen
 E.P. Leon Verbeek, Lubumbashi
 Prof. A. Verdonck-Bosteels, Linden
 Dr. en mevr. Verhoest, Roeselare
 E.P. Eugène Verhaert, Anderlecht
 Mevr. Cl. Vermeersch, Blankenberge
 De h. A. Vertongen, Antwerpen
 De h. Marc Vlassenroot, Dendermonde
 De h. Remy Vossen, Runkst-Hasselt
 Vriendenfonds Univog, Antwerpen
 De h. F. Vynckier, Wevelgem
 De h. D. Willaert, Oostende
 Mevr. Flory Witdoeck, Oostende
 De h. Lode Wuyts, Heverlee
 E. Zusters v. Barmhartigh., Ronse

Onze bijzondere dank aan de navolgende leden die zo vriendelijk waren hun bijdrage te verdubbelen :

De h. en mevr. H. Brat, Wezembeek-Oppem
 De h. en mevr. G. Bosteels, Tervuren
 De h. en mevr. L. De Visscher, Destelbergen
 De h. R. Puttemans, Luxemburg
 De h. L. Van den Broeck, Beervelde
 Dr. J. Vandevoorde, Dion-Valmont
 Dr. en mevr. E. Van Rompaey, Kessel-Lo
 Mevr. C. Vos, Halle-Booienhoven

Onze vorige nieuwsbrieven

Van de vorige nummers is nog een beperkte voorraad beschikbaar. Leden die eventueel een leemte in hun verzameling wensen aan te vullen, kunnen de ontbrekende nummers op het onderstaande adres bestellen.

Deze Nieuwsbrief is uitgegeven door de vzw AFRIKAGETUIGENISSEN

Zetel : Jan van Ruusbroecstraat 15, 3080 Tervuren

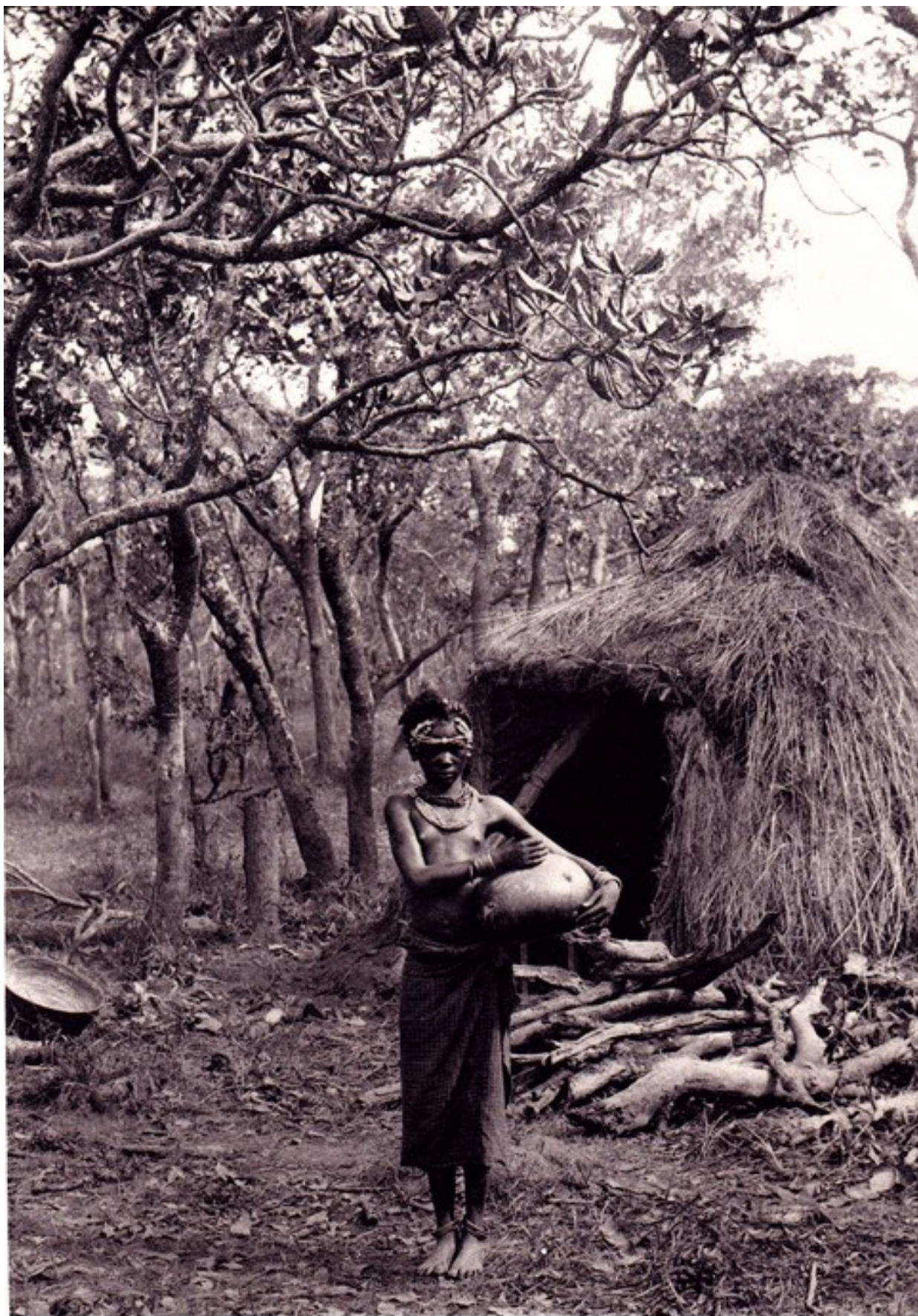
(e-mail : g.bosteels@skynet.be)

Jaarlijkse ledenbijdrage : 25 €. Bankrekening : 001-4254043-87 (BE67 0014 2540 4387)

Niets uit deze nieuwsbrief mag worden overgenomen, gekopieerd of gepubliceerd zonder
de

voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, die alle rechten voorbehoudt

.

Historische foto uit de streek van Irumu